

การวิเคราะห์ตัวประกอบสมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล
ในโรงพยาบาลของรัฐ

พันตรีหญิง อังคณา สุเมธสิทธิกุล

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-398-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTOR ANALYSIS OF NURSING DIRECTORS' COMPETENCIES
IN GOVERNMENT HOSPITALS

Major Aungkana Sumathsittikul

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science
Nursing Administration Program

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-398-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ตัวประกอบสมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล
ในโรงพยาบาลของรัฐ
โดย พันตรีหญิงอังคณา สุเมธสิทธิกุล
สาขาวิชา การบริหารการพยาบาล
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิดา ดามาพงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ ฤงสุวพรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สมคิด รักษาสัตย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิดา ดามาพงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก ศรีสุโข)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

อังคณา สุเมธสิทธิกุล, พันตรีหญิง : การวิเคราะห์ตัวประกอบสมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล
ในโรงพยาบาลของรัฐ (FACTOR ANALYSIS OF NURSING DIRECTORS' COMPETENCIES IN
GOVERNMENT HOSPITALS) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิดา ดามาพงศ์
218 หน้า ISBN 974-633-398-4

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาตัวประกอบสมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายการ พยาบาล และศึกษา
ตัวแปรที่อธิบายลักษณะของตัวประกอบที่สำคัญ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล
และผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศ ที่มีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งผู้
บริหารมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 651 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่วัดระดับความ
สำคัญของสมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล มีความเที่ยงเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ตัว
ประกอบด้วยวิธีตัวประกอบหลัก หมุนแกนตัวประกอบแบบออร์โธ โคนอลด้วยวิธีแวนิแมกซ์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตัวประกอบที่สำคัญของสมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ มี 8 ตัวประกอบ
คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) การวางแผนและการจัดระบบงาน 3) การตลาดบริการพยาบาลและการเปลี่ยนแปลง 4)
วิชาการ 5) การอำนวยการ 6) การควบคุม 7) การวางแผนกลยุทธ์ 8) การพัฒนาบุคลากรทางการ
พยาบาล ตัวประกอบเหล่านี้มีค่าความแปรปรวนรวมกัน 46.81 คิดเป็นร้อยละ 57.81 และเมื่อพิจารณาตามค่า
ผลความแปรปรวน พบว่า

- 1) ภาวะผู้นำ เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้มากที่สุด คือ ร้อยละ 39.4
- 2) การวางแผนและการจัดระบบงาน เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้
ร้อยละ 4.5
- 3) การตลาดบริการพยาบาลและการเปลี่ยนแปลง เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความ
แปรปรวนได้ร้อยละ 4.2 .
- 4) วิชาการ เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 2.5
- 5) การอำนวยการ เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 2.3
- 6) การควบคุม เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 1.8
- 7) การวางแผนกลยุทธ์ เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความ
แปรปรวนได้ร้อยละ 1.6
- 8) การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวน
ได้ร้อยละ 1.5

ภาควิชา ..... คณะพยาบาลศาสตร์
สาขาวิชา ..... การบริหารการพยาบาล
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต ..... พ.ศ. ๒๕๓๘
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C686295: MAJOR NURSING ADMINISTRATION

KEY WORD: COMPETENCY FACTORS OF NURSING DIRECTOR/GOVERNMENT HOSPITALS

AUNGKANA SUMATHSITTIKUL, MAJOR : FACTOR ANALYSIS OF NURSING DIRECTORS'

COMPETENCIES IN GOVERNMENT HOSPITALS. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PANIDA

DAMAPONG, Dr.P.H. 218 PP. ISBN 974-633-398-4

The purposes of this research were to study the factors of nursing directors' competencies and the variables which described those major factors. A sample of 651 nursing directors and nursing assisting directors in government hospitals all over the country, who had held a post for at least a year, were selected. The instrument to be employed was a rating scale on frequencies of important competencies of nursing directors. The reliability of the instrument, calculated by the Cronbach Alpha Coefficient, was 0.97. The data were analysed by Principal Component Factor Analysis, Orthogonal rotated axis by Varimax method.

The major findings were as follows.

Eight significant factors of nursing directors' competencies were identified : 1) leadership; 2) planning and organizing; 3) nursing service marketing and tranformation; 4) academic ; 5) directing; 6) controlling; 7) strategic planning and 8) nursing staff development. The total variance of these factors is 46.81, 57.81 percent accumulative. The following results derived from the calculated variances; 1) leadership, a major factor of nursing directors' competencies accounted for 39.4 percent of total variance, 2) planning and organizing, a factor of nursing directors' competencies accounted for 4.5 percent of total variance, 3) nursing service marketing and transformation, a factor of nursing directors' competencies accounted for 4.2 percent of total variance, 4) academic, a factor of nursing directors' competencies accounted for 2.5 percent of total variance, 5) directing, a factor of nursing directors' competencies accounted for 2.3 percent of total variance, 6) controlling, a factor of nursing directors' competencies accounted for 1.8 percent of total variance, 7) strategic planning, a factor of nursing directors' competencies accounted for 1.6 percent of total variance, 8) nursing staff development, a factor of nursing directors' competencies accounted for 1.5 percent of total variance.

ภาควิชา..... คณะพยาบาลศาสตร์.....

สาขาวิชา..... การบริหารการพยาบาล.....

ปีการศึกษา..... 2538.....

ลายมือชื่อนิสิต..... พ.ศ. ๒๕๓๘.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้ และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิดา ดามาพงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก ศรีสุข อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ รองศาสตราจารย์ สมคิด รักษาสัตย์ อดีตคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ และให้ความช่วยเหลือ ผู้วิจัยมาโดยตลอดด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. สายหยุด นิยมวิภาต ดร. ศิริพร ตันติพิบูลวินัย พันเอกหญิงอัญชัญ ไพบุลย์ พันเอกหญิงอัญชลี ฤกษ์งาม พันเอกหญิงปราณี สนิท และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้เสียสละเวลาเข้าร่วมกลุ่มสนทนา และตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณ คุณทัศนีย์ สุมาลย์ ฝ่ายพัฒนาบริการพยาบาล กองโรงพยาบาล ภูมิภาค ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล รวมทั้งหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล และผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลทุกท่าน ที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบวัด ซึ่งทำให้การวิจัยลุล่วงไปได้ด้วยดี

โอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พรชูลี อาชาวาร์ง อาจารย์ประจำภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัย มาโดยตลอด ขอขอบคุณ คุณ โสภี อุนรรุท ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในการค้นหาข้อมูล ขอขอบคุณ คุณจันทร์ สังข์สุวรรณ และคุณจรรยา หาญประเสริฐ ที่ได้ช่วยเหลือในการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความอดุสหาหะ ขอขอบคุณ คุณจันทร์เพ็ญ พาหงษ์ คุณ นงลักษณ์ อนันตवार คุณสัญญาลักษณ์ แยมวิบูล คุณกนกพร กุลสิงห์ และเพื่อนร่วม ชั้นเรียนหลักสูตรการบริหารการพยาบาล รุ่นที่ 3 ทุกท่านที่มีได้เอื้อนามไว้ ณ ที่นี้ ที่เป็น กำลังใจและให้การสนับสนุนผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้ให้ การอุดหนุนเงินทุนบางส่วนในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ พันเอกวสันต์ สุเมธสิทธิกุล และลูก ๆ ทั้งสอง ที่ได้ให้โอกาส ให้ กำลังใจ ช่วยเหลือ และดูแลผู้วิจัยมาด้วยดีตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ความดีและประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บุพการี บุคคลใน ครอบครัว และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ และให้ความช่วยเหลือ เสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

พันตรีหญิงอังคณา สุเมธสิทธิกุล

ช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและ สมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล.....	12
การวางแผน.....	27
การจัดระบบงาน.....	32
การอำนวยการ.....	35
การควบคุม.....	40
การตลาด.....	42
วิชาการ	48
ภาวะผู้นำ.....	51
การพัฒนาบุคลากร	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	62
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์งานตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล.....	78
การทำกลุ่มสนทนา.....	86

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การกำหนดกรอบแนวคิดสมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล.....	94
การสร้างเครื่องมือ.....	105
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	106
ประชากร การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล.....	107
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	140
อภิปรายผล.....	149
ข้อเสนอแนะ.....	164
รายการอ้างอิง	165
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและขั้นตอนการสนทนากลุ่ม.....	183
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	194
ภาคผนวก ค สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	206
ภาคผนวก ง จดหมายเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และ ขอความร่วมมือในการวิจัย.....	209
ภาคผนวก จ คำสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม.....	214
ประวัติผู้วิจัย.....	218

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 สมรรถนะ/รายการสมรรถนะย่อยของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล จากกรอบแนวคิดของผู้วิจัย	79
2 สมรรถนะ/รายการสมรรถนะย่อยของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล จากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ	87
3 สมรรถนะ/รายการสมรรถนะย่อยของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล ที่ได้จากกรอบแนวคิดของผู้วิจัย และจากการสนทนากลุ่ม	95
4 หาความเที่ยงของแบบวัดระดับความสำคัญสมรรถนะของ หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล.....	107
5 แสดงจำนวนประชากรแยกตามสังกัด.....	108
6 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล ผู้ช่วยหัวหน้า ฝ่ายการพยาบาลจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา สังกัด ประสบการณ์ในการทำงานตำแหน่งผู้บริหาร.....	112
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่เกี่ยวกับสมรรถนะ ของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลของรัฐ จำนวน 81 ตัวแปร.....	115
8 น้ำหนักตัวประกอบของตัวแปรสมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล.....	125
9 ตัวประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ.....	127
10 ตัวประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านการวางแผนและจัดระบบงาน.....	130
11 ตัวประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านการตลาดบริการพยาบาล และการเปลี่ยนแปลง.....	132
12 ตัวประกอบที่ 4 สมรรถนะด้านวิชาการ.....	135
13 ตัวประกอบที่ 5 สมรรถนะด้านการอำนวยความสะดวก.....	136
14 ตัวประกอบที่ 6 สมรรถนะด้านการควบคุม.....	137
15 ตัวประกอบที่ 7 สมรรถนะการวางแผนกลยุทธ์.....	138
16 ตัวประกอบที่ 8 สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล.....	139
17 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อกับคะแนนรวม.....	215

สารบัญภาพ

แผนภูมิที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	76
2 แผนภูมิสรุปขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย.....	77

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย